Број 269 У Новом Саду, у четвртак 10 (23. децембра 1909. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штамарија у главној ул. бр. 22.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново?

CLXXXVII

Јуче је преслушан на суду, у Бечу, некадањи подбан, Владимир Николић-Подрински. За њега говоре његови пријатељи, да има у Бечу „знатних веза“.

Згодан човек. Кад је згодно да буде Србин, каже да је Србин. Кад је било згодно да буде Хрват, говорио је да је Хрват. Кад је згодно да буде ни тамо ни амо, онда је — православни Хрват.

Тај господин стоји једном ногом у Бечу, другом ногом у хтватско српској коалицији. А на коју страну му нагиње срце?! Кажу: Стара љубав је искренија а његова стара љубав је Беч. Хрватско српској коалицији приљубио се тек у новије доба и то са благословом његове старе љубави. Зашто?! Одмах ћу вам рећи.

Само извините што са љубави прелазим на цушпајз и паприкаш. Он треба да је запрашка у оном новом јелу, које нам спремају. А запрашка — везује. Он треба као запрашка да веже поједине делове оном јелу, у коме има бечка масла и делова хрватско српске коалиције.

Јесте, делова хрватско-српске коалиције. Јер Беч одавна ради на том, да с том коалицијом — ради. Али не са сасвим онаквом каква је. Зато је убацио у шерпењу коалиције Подринског, Кулмера, Пејачевића. А хоће неко да изгура из те шерпење.

Први је изјавио Ерентал, да хрватско-српску коалицију треба мало на решето, па онда може с њом. После је изјавио то исто бан Раух. Па је то изјавио и Фридјунг. И сад... Сад је преслушан Владимир Николић Подрински и изјавио је другим речима — то исто.

Шта ли то само рече о коалицији на суду?! Ево шта: „Ја нисам имао увек пуно поверења у све чланове хрватско-српске коалиције. Немам ни данас, али оне тешке обеде против нас не стоје. То је доказано“.

И он, дакле, брани коалицију само уопште. Али у све њене чланове нема ни данас поверења. Друкчије не говори ни Фридјунг.

Благо коалицији! Но мене занима само једно: Хоће ли имати поједини чланови коалиције куражи да га питају: Који су то, у којима он нема вере?!

Нека се нико не извлачи!

Била је реч само о посланицима и вођама — коалиције.

* * *

У два маха прекидана је расправа у Бечу и тужитељи су преговарали са Фридјунгом Тужитељи не траже ништа од Амброса уредника „Рајхспоста“. Повући ће оптужбу против њега. Али од Фридјунга траже, да изјави, да су документи лажни.

Фридјунг то до сад није хтео учинити. Не знам како ће бити после. Али у Бечу су јуче од стране Фридјунгових ширили овај глас: Главни чланови хрватско-српске коалиције изјавили су, да Фридјунгова тврдња терети морално и њих. Али ако оповргне своје тврдње, они ће све сумњиве и сами избацити из коалиције.

Зато је бајаги Николић-Подрински између првог и другог преговарања изјавио на суду као сведок, да он није ни пре веровао, а не верује ни сад свима члановима коалиције. А он то заиста није смео учинити, после Фридјунгових потпуно неуспелих доказа.

Та ствар је данас у начелу јасна. Фридјунг није ништа могао доказати. Па не само то! Доказано је напротив, да је наше министарство спољних послова преварено на врло обичан начин. Наш посланик у Београду свршио је.

Зато Николић - Подрински није требао оно да изјави. Што је то изјавио сведочи, да ће ипак некоје ма сто пута не били криви, изгурати из хрватско српске коалиције.

Кад буде време, подсетићу и опет на ово. А они који треба да падну на жртву, осећају то врло добро — већ сад иако неће признати.

Парница

хрватско-српске коалиције против Фридјунга.

Понедељак је цео дан протекао у преговорима, не би ли се постигао споразум, те тужитељи повукли тужбу. Као што смо споменули, споразум су први затражили Фридјунг и његови бранисци. Затражили су га пак, што су из Берлина стигли извештаји, да се председник „Словенског Југа“ др. Божа Марковић доиста бавио у Берлину оних дана, за које стоји у Фридјунговим актима, да је председавао седницама „Словенског Југа“ и потписао речена акта. Ти берлински полицијски извештаји несумњиво сведоче, да су речени документи лажни и то је наравно збунило и Фридјунга и бранисце му, па и судије и поротнике.

Вести од уторника јављају, да су преговори око споразума безуспешно прекинути. Тужитељи траже часну изјаву од Фридјунга, наиме, да увиђа да је обманут и да су му документа лажна. Фридјунг на такову изјаву неће да пристане

* * *

У расправној седници чита председник брзојав шефа политичког оделења министарства спољних послова у Србији, Драгомира Стефановића. Жали, што је несретним случајем спречен да лично дође на расправу, но одлучно изјављује, да нити је приватно ни званично, и то ни писмено ни усмено стојао у вези или дописивао са „Словенским Југом“. Да није, дакле, ни писао нити потписао речени Фридјунгов акт (који говори о 6000 динара). — Затим је прочитао председник писмо Владислава Кћанског, у коме овај изјављује, да у његову дому у Дубровнику никад нису заједно били борон Клумецки и Супило.

Преслушан је затим бивши оделни предстојник Владимир Подрински, а председник врховног одбора хрватско српске коалиције. Вели, да све што се тиче коалиције иде преко његових руку. Пратио је све догађаје у Хрватској, и овим процесом пошло је за руком, да се једној неистини здере вео, јер ништа није доказано. Није имао увек поверења према свима члановима коалиције, нема ни данас, али је данас већ доказано да су неистините тешке оптужбе, које су дигнуте против коалиције. На југу монархије има људи, који фалсификују документе и згрћу за то лепе новце. И године 1872. покушано је слично томе, где су чланови опозиције, па чак и некоји виши официри осумњичени били ради велике издаје. Али се доказало, да је све та ствари фалсифицирао неки Рајхвицер. Сведок даље истиче, да се коалиција не може чинити одговорном за поједине чланке, које пишу људи, што стоје близу коалицији.

На питање заступника дра Роде одговара сведок, да Спалајковића није до сад ни познавао. Роде примећује: Онда је веза између српске владе и коалиције заслуга Фридјунгова. (Смех). Сведок: Јесте.

Др. Душан Поповић у свом исказу као сведок истиче, да има родбине у Србији. Кад је чуо да се коалиција оптужује, да стоји у вези са „Словенским Југом“ испитивао је ту ствар и осведочио се да ни једна реч није истинита

После овога расправа је прекинута, а преговори за споразум опет отпочели у оделењу председника суда. — Фридјунг није хтео ни сад да пристане, да изјави како се и сам осведочио да су документи његови лажни. Расправа ће се наставити сутра, али се држи да ће пре тога опет бити преговора.

Политичка криза у Угарској.

Краљев повереник Хедервари саветовао се јуче са Кошутом, па са Албином Чакајем, а данас са председником пучке странке Аладаром Зичијем. О преговорима Хедерварјевим мало се зна што тачно. Тврде пак ово: са 67 ашким странкама, дакле, са уставном странком, пучком и члановима бивше либералне странке преговара о томе, да се сви они групишу у једну целину, а Кошутова странка би их потпомагала. Са Кошутовом странком пак преговара о томе, да Кошутова странка потпомаже Јуста и независњачку странку, ако се ови погоде са Лукачем. Иако Хедервари у исто време води преговоре, кад и Лукач са независњачком странком, све оно на чему ради Хедервари, наступело би тек тада, када Лукачев потхват остане без успеха.

Други пак краљев повереник, Лукач води преговоре само са независњачком странком. Преговор о је са Јустом, Холом и Бањањијем. Ти су преговори — како са више страна тврде — запели, али нису прекинути коначно. Лукач нуди независњачкој странци, да с њиме образују владу, а та ће влада изјавити, да ће чинити предспреме да се успостави самостална банка. Али пре свега, влада мора створити опће изборно право. Јуст и другови му ту су понуду одбили. Они се гледе постављања самосталне банке не задовољавају изјавом владином, него траже за јамчевину краљеву реч. Потпотагаће Лукачеву владу само у том случају, ако се прво створи самостална банка, па онда да се ствара изборна реформа. Од тог ће одустати пак само тада, ако краљ пружи јасне јамчевине, да сабор, изабран на основу опћег изборног права, може осигурати успостављање самосталне банке. — На то је Лукач одговорио, да на то нема овлашћења од краља.

И Хедервари и Лукач путују данас у Беч, да јаве краљу о својим преговорима. Тек после тога може се очекивати какав обрт у данашњем положају.

Нов нападај на ћирилицу.

Скупштина загребачке жупаније решила је умолити земаљску владу, да укине учење ћирилице у комуналним школама. Франковцима није дакле доста, што је влада укинула учење у I. и II. разреду комуналних школа. Они желе, да се ћирилица сасвим истисне из основних школа. Овај је закључак донесен по владиној жељи, а донела га је скупштина, која је досада у већини била коалиционашка. Као што се види, бан Раух хоће гоњењем ћирилице да задобије потпору заслепљених хрватских шовиниста, па тако да се дочепа већине у сабору. Али надамо се, да ово политичко лудило и беснило неће дуго још давити Хрватску и Славонију. Варају се пак Раух и хрватске шовинисте, ако мисле, да ће Србина похрватити. Нису Србина могли одродити ни други, па неће ни Раухова дружина, јер је Србин тврд као орах — воћка чудновата, не сломи га а поломи зубе. Неће им помоћи ни истискивање ћирилице

из школе, као што им није помогла ни политика народног јединства, коју изводи Прибчева дружина.

Опет гласови о руско јапанском рату.

Иако се и с руске и с јапанске стране званично изјавило, да су односи између Русије и Јапана врло добри и да нема јаких јамчевина, да неће доћи до непријатељства између њих, ипак непрестано искрсавају гласови, да ће ускоро доћи до рата између Русије и Јапана. Тако је ових дана гувернер са Камчатке послао извештај руском министру спољних послова, по коме извештају Јапан баш нема мирољубивих намера. Многи јапански официри, који су били на допусту, позвани су својим пукозима. Јапанска пак влада у последње је време наручила многу храну и џебану.

Бугарски захтеви.

Јављају из Цариграда, да ће бугарски егзархат поднети турској влади своје захтеве, којима је циљ, да се егзархату даде већа моћ, како би могао развити још јачу пропаганду. Бугарски егзархат тврди, да би имао права, да постави 21 митрополита, а сада има само 7 бугарских митрополита у Турској. Зато у првом реду тражи дозволу, да постави још неколико митрополита у Македонији, Старој Србији и једренском вилајету. Осим тога тражи, да се при егзархату постави савет световњака, који би управљао имовинским приликама и просветом, — да се бугарски професори и учитељи постављају без утицаја турских власти, но да се из државне касе даде потпора бугарским школама. Егзархат тражи још и то, да се у вилајетској управи даде већи утицај бугарским митрополитима.

Овај корак бугарске егзархије учињен је заједно у споразуму са бугарском владом. Сада се види, зашто се бугарски краљ Фердинанд дошуњао у Србију и опет почео да „ради“ на стварању балканског савеза. Хоће да застраши Турке и да од њих искамчи уступке за македонске Бугаре.

То је он већ више пута чинио. Хоће ли му и свог пута поћи за руком да од турске владе искамчи што за Бугаре, видећемо, али да му је то намера, то се види јасно.

За републику.

При ступању на престо новог белгијског краља Алберта I. социјалисте у Белгији издадоше проглас У прогласу веле: Умро је краљ Леополд, — живела република! Наравно, да ребуплике неће бити, и да ће млади краљ Алберт краљевати. Социјалистама је главно да, верни својим начелима, приликом крунисања владара истичу, како траже републику. У прогласу стоји и то, како је умрли краљ Леополд помагао капитализам против сиротиње Пре је народ за издржавање владарског дома плаћао три милиона три стотине хиљада франака; данас кад је анектирана држава Конго и за војску плаћа три стотине милиона. А колико ће се још плаћати за стварање јаке поморске силе. Због тога су социјалисте за републику, а против краљевства. Ни краљ Алберт неће бити бољи од свог претходника. И он ће морати радити са великим банкама, великом индустријом и великом трговином Напушта ли њих, он је пропао. У потискивању радног народа биће оружје у рукама оних који стичу блага туђим знојем и муком Између социјализма и монархије нема измире. У часу кад сва званична Белгија кличе Алберту I. и поздравља његово ступање на престо, белгијски радни народ тражи републику. — Из Брисела јављају, да ће законодавство путем представке поздравити новог краља. Поздрав ће овај потписати све осим странка Само Вандервелд социјалиста неће потписати

Јаке кише

По читавој Угарској падала је ових дана киша. Негде је почела још у суботу Док је код нас падала свега један дан и било доста благо, по негде је падао прави летњи пљусак. Тако је у неким крајевима толико воде, да се по улицама иде као по бари, реке су набујале, а по негде се и излиле из својих корита. Са Реке јављају, да тамо већ неколико дана лије без престанка бујна киша, што но реч, као из кабла Услед силних киша набујала је река Фиумара, што протиче између Реке и Сушака. Прексиноћ се излила и власти су морале око 2 сата по поноћи да избуде све околно становништво, да буде спремно за сваки случај. На сушачком мосту постављена је полиција, војска и ватрогасци да одржавају ред Промет из предосторожности је ограничен. Засада ипак нема велике опасности.

Нападај на румунског министра председника.

На румунског министра председника Браћана јуче по подне напао је један радник. Напао га је на улици пред кућом министровом. Радник је на министра пукао двапут из револвера и оба метка су погодила. Полиција је одмах ухватила нападача и установљено је, да је нападач неки железнички радник, који је отпуштен из службе У очајању што је изгубио хлебац, хтео је да се освети на министру председнику. Задане ране министру председнику нису опасне.

Руска престоница у опасности.

У кронштатском заливу беснела је ових дана така бура, да је река Нева јако набујала. Вода у Неви је са подруг метра виша но обично. Услед тога руској престоници у Петрограду прети велика опасност од поплаве. Становништво је на опрезу.

Скупе слике.

Данас у образованом свету за слике, радове чувених светских уметника, плаћају грдне своте. Данас већ није никаква реткост, да уметничка дела у току година десето струко, стоструко, па кадшто и хиљадоструко премаше своју првобитну цену Навешћемо неколико примера Године 1905. купио је париски музеј једну слику сликара Жана Фуке-а за 2 0 хиљада франака Онај који је ту слику продао музеју био је платио за њу само 160 франака. Две слике пак сликара Франје Халса (Петар ван дер Мерш и Јован Еронијус) продали су године 1772. на јавној продаји за 34 франка (прва за 30, а друга за 4 франка) Године 1870. цењене су те слике већ на 15 хиљада франака, а 1889. године на 90 до сто хиљада франака. Године 1900. пак купио је амерички милионар једну од тих слика за 650 хиљада франака. Исто је тако расла и цена Рембрантовим сликама. Данас је цена једној Рембрантовој слици око 700 хиљада франака, а до скора могла се купити за 90 хиљада франака Чувени сликар Миле године 1870. нудио је своју слику „Англес“ париском Лувру за 6 хиљада франака. Ну овај није хтео да је купи и слика је продана за 2500 франака После смрти Милеове ту слику купи Вилзон за 20 хиљада динара. Када је Вилзон хтео своју збирку да прода на јавној дражби, париски Лувр му понуди за ту слику 50 хиљада франака. На јавној дражби слику купи Секретан за 160 хиљада динара Године 1889. продаван је један део Секретанове заоставштине и прича се, да је тада једно друштво француских родољуба хтело по сваку цену да ту слику задржи у Француској. Држава је била ставила на расположење томе друштву 380 хиљада франака, да купи слику, па да је поклони Лувру. Крај свега тога слику је купило једно америчко друштво за 553 хиљаде динара.

Пет више него седам

Кад је Карло V. заробио папу Клементија VII., један придворник царев повикне радосно:

— Цар је целу рачунску операцију упропастио!

— Зашто? — питаше многи

— Што је доказао, да је пет више него седам — беше одговор.

Брзојави „Застави“.

Стигли 9. децембра.

Угарски сабор.

Будимпешта После Банфија говорио је Кошут. Нагласио је, да се и он бори за самосталну банку, само се остварење њено не може везати за термин. Векерле је у свом подужем говору нагласио, да никад није спорио народу право на самосталну банку, само држи данашње време неугодним за остварење њено. Кад сваки посланик има права да заузме становиште у питању банке, онда то право има и краљ. Прво треба решити самосталност царине. После Векерла говорио је Холо, а затим се прешло на гласање. Холоов предлог добио је 133 гласа, а против је гласало 89. Кошут, Апоњи и велики део Кошутове странке уздржао се од гласања.

Политичка криза.

Будимпешта. Лукач и Хедервари отпутовали су у Беч. Сутра ће краљу у аудијенцију. Пријавиће, да им преговори нису успели.

Парница против Фридјунга.

Беч. Парница ова решена је међусобном изјавом. Фридјунг је изјавио, да се уверио, да су записници „Словенског Југа“ лажни, другим доказима неће да се служи. На то су тужитељи тужбу повукли.

Одговорни уредник
Константин Бјадаревић

Оглас

Дана 14. (27.) децембра 1909 одржаће се поновна јавна продаја

шумске сече манастира Јаска,

на лицу места у 10 сати пре подне.

Продаваће се свега **8 јута ра 1008□°** и то у парцелама или укупно

Поближи услови могу се дознати код манастирске управе, а биће проглашени и на дан саме лицитације.

Др Жарко Миладиновић
потпредс. саб. одбора
1777 2—2 као изасланик.

Изашао је из штампе

„Проповедников Венац“

практичне православне проповеди за село, на све празничке и светитељске дане у години Добија се код писца свештеника

Вл Милутиновића — Митровица.

Код истог писца, а и код српске манастирске штампарије могу се добити још: **„Катихеза I раз. основне школе“**, и друго издање **„Катихеза за II. раз“**. Цена **„Проповедниковом Венцу“** 3 круне Катихезаме I. и II књига заједно 2 круне. За пошту 10 филера више. 1740 3—3

ОРАЈА

и сувих шљива

иуди

Српско трговачко друштво
у Руми. 1736 3—3

За своју опанчарску радњу

потребујем два **старија момка** који морају бити добри радници, а који могу одмах ступити. **Плата 15 новчића од пара просечно.**

Тоша Петковић
1741 3 3 Ст. Пазова

НОВИ ВРЛО ВЕЛИКИ

ГРАМОФОНА

пређе коштао 200 фор. комад, данас **само 40 круна** иуди

Александар А. Мудрок
1126 14 Митровица (Срем).

Књиговезац

који зна руком књиге златити и

Словослагач

који је вичан свима пословима могу **одмах** ступити у штампарију

Симе Суботичког
1750 3—3 у Тителу.

НОВООТВОРЕНА РАДЊА

КАРЛА АМБРОСА

из Руме, Иванова улица бр 118,

израђује и има на стоваришту:

шамбуре разних величина, виолине, виоле, виолинчело и контрабаса, све делове музичких справа. Прима и врши тачно све оправке уз најјефтинију цену.

1731 2—3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.